

MUHBA MUSEU D'HISTÒRIA
DE BARCELONA

MUSEU D'HISTÒRIA
DE BARCELONA
MUHBA

**MUSEU D'HISTÒRIA
DE BARCELONA (MUHBA)**
Plaça del Rei, s/n.
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
museuhistoria@bcn.cat
www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis

09
quarhis

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

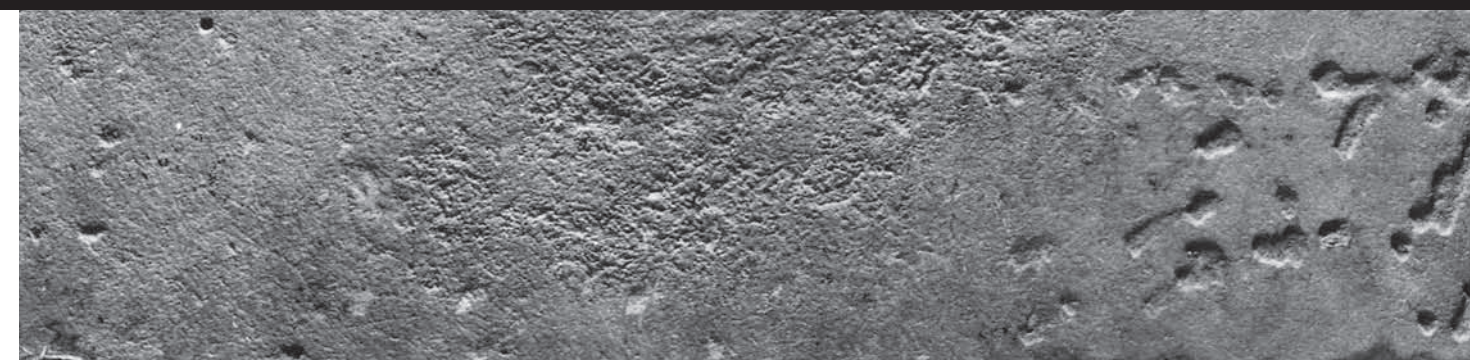
| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA |

quarhis

EPOCA II · ANY 2013 · N.09 · ISSN 1699-793X
232 PÀGINES · BARCELONA

Ajuntament
de Barcelona

quarhis|09

Editor:
Museu d'Història de
Barcelona (MUHBA)
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona

Director MUHBA:
Joan Roca i Albert

Direcció Quarhis:
Julia Beltrán de Heredia

Secretària de redacció:
Vanessa Triay

Consell de redacció:
Xavier Aquilué (MAC)
Julia Beltrán (MUHBA)
Josep Guitart (UAB)
Josep M. Gurt (UB)
Albert López (DiBa)
Magí Miret (GC)
Carme Miró (ICUB)
Miquel Molist (UAB)
Isabel Rodà (UAB)

Avaluadors externs:
Luis Caballero Zoreda
Carmen Fernández Ochoa
Sauro Gelichi
Jean Guyon
Simon Keay
Bernat Martí
Lucy Vallauri
Desiderio Vaquerizo
Giuliano Volpe

Control gràfic:
Emili Revilla

Disseny gràfic:
PFP
(Quim Pintó,
Montse Fabregat)

Realització:
Edicions Hipòtesi, SL

Impressió:
Índice Arts Gràfiques, SL

Imatges de la coberta:
MUHBA i
Pep Herrero-MUHBA

ISSN
1699-793X

Dipòsit legal
B-9715-2005

© dels textos els autors
© de l'edició

**Museu d'Història de
Barcelona**
Institut de Cultura,
Ajuntament de Barcelona
Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
[www.museuhistoria.bcn.
cat/quarhis](http://www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis)

MU·HBA MUSEU D'HISTÒRIA
DE BARCELONA

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

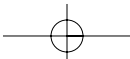
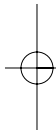
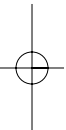
| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA |

quarhis

ÈPOCA II·ANY 2013·NÚM.09·ISSN 1699-793X
232 PÀGINES · BARCELONA

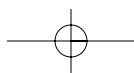
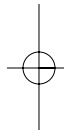
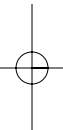

**Ajuntament
de Barcelona**

SUMARI
SUMARIO
SUMMARY
SOMMAIRE

9-10	PRESENTACIÓ. LA PERSPECTIVA ARQUEOLÒGICA AL MUSEU JOAN ROCA I ALBERT
11-13	EDITORIAL JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO
16-118	BARCELONA, EL CAMÍ CAP A LA CAPITALITAT <i>BARCINO</i> , DE COLÒNIA ROMANA A <i>SEDE REGIA</i> VISIGODA, MEDINA ISLÀMICA I CIUTAT COMTAL: UNA <i>URBS</i> EN TRANSFORMACIÓ JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO
120-137	NOTES I ESTUDIS EL NEOLÍTIC ANTIC I L'INICI DE L'EDAT DEL BRONZE A LES EXCAVACIONS DEL NOU CONSERVATORI DEL LICEU ANNA BORDAS I ANNA GÓMEZ I RAMON JULIÀ I YOLANDA LLERGO I JORDI NADAL I RAQUEL PIQUÉ I SANTIAGO RIERA I PATRICIA RÍOS I MARIA SAÑA I MIQUEL MOLIST
138-155	UN EXEMPLE D'EXPLOTACIÓ DE LA CARTA ARQUEOLÒGICA DE BARCELONA: LES VIL·LES I ELS PETITS ASSENTAMENTS AGRÍCOLES. UNA PRIMERA RADIOGRAFIA DEL <i>TERRITORIUM</i> CARME MIRÓ I ALAIX I JORDI RAMOS I RUIZ
156-163	DARRERES TROBALLES EPIGRÀFIQUES EN PEDRA DE <i>BARCINO</i> ISABEL RODÀ DE LLANZA
164-183	UNA PINTURA DE SOSTRE DE L'ANTIGUITAT TARDANA AL BAPTISTERI DE BARCELONA ESTHER ALBIOL LÓPEZ
186-188	NOTICIARI PROJECTE PREHISTÒRIA AL PLA DE BARCELONA
189-190	TÈCNiques CONSTRUCTIVES I ARQUITECTURA DE PODER AL NORD-EST DE LA TARRACONENSE. METODOLOGIA DE REPRESENTACIÓ I PARAMENTS ANALÍTICS PER A LA COMPRENSIÓ DELS PROCESSOS EVOLUTIUS ENTRE L'ALT IMPERI I L'ANTIGUITAT TARDANA
191-193	IMPACTE TECNOLÒGIC EN EL NOU MÓN COLONIAL. CANVI CULTURAL EN ARQUEOLOGIA I ARQUEOMETRIA CERÀMICA (TECNOLONIAL)
194-195	<i>VBI AQVAE IB SALVS</i> . ATLES D'AIGÜES MINEROMEDICINALS, TERMES CURATIVES I CULTES A LES AIGÜES A LA HISPÀNIA ANTIGA. TERCERA FASE DEL PROJECTE
196-197	LA CARTA ARQUEOLÒGICA DE BARCELONA, UNA EINA DE RECERCA I PLANIFICACIÓ URBANA
198-199	PLA <i>BARCINO</i> . LA RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI DEFENSIU: LA MURALLA ROMANA
200-201	PLA <i>BARCINO</i> . LA BASÍLICA DELS SANTS MÀRTIRS JUST I PASTOR: LA CIUTAT CRISTIANA I VISIGODA
203-205	BIBLIOGRAFIA PUBLICADA SOBRE ARQUEOLOGIA DE BARCELONA
207-211	TEXTOS EN CASTELLANO. SÍNTESIS
213-217	ENGLISH TEXT. SUMMARY
219-223	TEXTES EN FRANÇAIS. RÉSUMÉ
225-229	NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS A QUARHIS

El tema central de la revista *Quarhis* és en aquesta ocasió un recorregut de llarga durada per un període de la història tradicionalment considerat fosc a causa de la manca de dades. Aquest període que va des de finals del món clàssic fins a l'alta edat mitjana, té unes fonts documentals escasses i limitades però l'arqueologia hi camina cada dia més segura i amb més força i és capaç d'aportar dades per elaborar una nova mirada històrica. L'article central de la revista, *Barcino, de colònia romana a "sede regia" visigoda, medina islàmica i ciutat comtal: una urbs en transformació*, és un bon exponent.

L'article està ple de novetats, entre les quals volem destacar les darreres troballes arqueològiques a l'església dels Sants Just i Pastor. Arribats aquest punt hem de parlar del *Pla Barcino*, un projecte creat per l'Ajuntament de Barcelona per donar un impuls a la recerca i valorar com es mereix la Barcelona romana i tardoantiga, que constitueix una eina de primera línia per avançar en el coneixement del passat més remot de la nostra ciutat i per integrar nous espais de la ciutat del passat en la ciutat del present. En el marc d'aquest projecte i per mitjà d'un conveni de col·laboració entre l'ICUB i la basílica dels Sants Màrtirs Just i Pastor, s'han pogut portar a terme excavacions a l'església dels Sants Just i Pastor de Barcelona. Els resultats: la localització d'un baptisteri i les estructures de l'antiga basílica, són de gran interès i depassen els límits de la nostra ciutat. L'existència de dos grups episcopals (el catòlic i l'arrià), mostra el paper que va tenir la ciutat en època visigoda. No se'n coneixen arqueològicament molts casos i l'excepcionalitat també és un factor que cal destacar. El projecte no ha finalitzat, ben al contrari, podem dir que acabem "d'obrir la porta", que la nova campanya d'intervenció ja està en marxa i que continuarem treballant en la mateixa línia. Estem segurs que encara podrem aportar moltes dades.

Aquesta intervenció arqueològica programada forma part d'un projecte més ampli sobre la Barcelona cristiana i tardoantiga, una línia de recerca ben consolidada pel Museu d'Història de Barcelona que es va iniciar l'any 1996. Són disset anys de recerca continuada amb nombroses publicacions que han permès situar Barcelona en l'esfera internacional, pel que fa a l'antiguitat tardana.

A més a més, ja podem anunciar que, també en el marc del *Pla Barcino*, serà possible endegar finalment la renovació d'un sector del subsòl arqueològic del Conjunt Monumental de plaça del Rei, que resta tancat al públic des de fa anys: l'*aula* o sala de recepció del bisbe, amb les seves dependències annexes, i el baptisteri del primer grup episcopal. Aquesta nova posada de llarg del subsòl del Museu anirà acompanyada de dos àmbits expositius sobre "*Barcino* a l'època visigoda" i "El primer cristianisme a *Barcino*". Un notable esforç, en els temps que corren, per posar a l'abast de tothom els resultats de la nostra recerca.

A l'apartat de "Notes i estudis" es presenta una nova aportació sobre el Neolític Antic i el Bronze Final al Pla de Barcelona. L'estudi és molt significatiu, tant per les noves aportacions al coneixement del medi ambient, de les característiques tecnològiques, de les pràctiques de subsistència, etc., com per l'excepcional i rara conservació de diverses estructures de combustió. Pel que fa a aquest darrer aspecte cal destacar la tasca d'investigació que s'està por-

tant a terme en el marc de col·laboració entre el Museu d'Història de Barcelona i el Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona, que es va posar en marxa l'any 2006. Des d'aleshores, la confluència de les actuacions des dels àmbits de gestió i salvaguarda del patrimoni, de la difusió i sobretot de la recerca han permès obtenir un creixement insòlit de la informació i, indirectament, un millor coneixement del període relatiu a la prehistòria del Pla de Barcelona

És veritat que probablement les troballes no gaudeixen de l'espectacularitat de les restes materials d'altres moments històrics, però la informació que proporcionen, desconeguda fins al dia d'avui, és molt innovadora. Aquesta tasca queda ben palesa en els treballs científics, tots publicats recentment, o en curs de publicació, en revistes d'impacte científic internacional. Des del Museu d'Història de Barcelona i en col·laboració amb el director del projecte, Miquel Molist, i tot el seu equip, es treballa en una gran exposició que es farà per difondre aquestes novetats a tota la ciutadania, com és la nostre obligació i el nostre desig.

Canviant de tema però seguint amb el fil de la revista, podem dir que la presentació de la Carta Arqueològica de Barcelona l'any 2009, i la seva ampliació l'any 2012, ha estat un gran avenç per fer arribar als estudiosos i interessats les intervencions i els llocs amb interès arqueològic. Posant tota aquesta informació en línia, la carta ha esdevingut un instrument a l'abast de tothom per avançar en el coneixement de la història de la nostra ciutat; una eina de recerca però també de planificació urbana. La seva utilització ha permès fer, com diu l'article que es publica en aquest número, "una primera radiografia del *territorium*". La troballa de la vil·la de la Sagrera ha posat sobre la taula l'ocupació del territori en època romana, però sobretot ens ha fet ser conscients de la manca de treballs específics en aquest àmbit. Una línia de recerca que haurem de potenciar els propers anys. Sens dubte, els resultats de la vil·la de la Sagrera marcaran un abans i un després en relació amb aquests tipus d'estudis a la nostra ciutat.

Si continuem amb l'índex de la revista, hem de parlar del *corpus* epigràfic de Barcelona, que és, en molts aspectes, excepcional. Està format per prop de 340 inscripcions que van pertànyer tant a espais públics com a privats, un ric *corpus* per a una petita colònia romana de tan sols deu hectàrees. La col·lecció epigràfica de Barcelona es va començar a formar i donar a conèixer a finals del segle XV i principis del segle XVI. Al llarg dels segles, les troballes i els estudis van anar augmentant. El corpus d'aquests estudis es troba a la publicació *Inscriptions Romaines de Catalogne* IRC IV, de l'any 1997, i al seu suplement de l'any 2002, que Georges Fabre, Marc Mayer i Isabel Rodà van dedicar *in memoriam* a Sebastià Mariner, pare de l'epigrafia barcelonina. Des d'aleshores, les intervencions arqueològiques han permès recuperar deu inscripcions més. Dues ja van ser publicades per la Dra. Isabel Rodà en el número 3 de *Quarhis*, el 2007, i les vuit restants les presenten en aquest número per la mateixa autora.

Finalment, aquest número inclou una interessant contribució al coneixement dels sistemes decoratius de les superfícies de les voltes o sostres en l'antiguitat tardana. La pintura, que procedeix de les excavacions del baptisteri de

Barcelona i que va decorar el sostre d'aquest edifici, es mou dins dels models de la tradició romana que es mantenen en ús fins a la conquesta islàmica. Es tracta d'un rigorós estudi basat en una anàlisi estilística i comparativa que es passeja per tota la Mediterrània. L'estudi està relacionat directament amb el tema central de la revista i ve a ser una peça més de la contribució que la nostra ciutat està fent a l'antiguitat tardana europea. La pintura formarà part de la nova presentació museogràfica al subsòl de la plaça del Rei.